

Loppuraportti

Europäische Journalisten Fellowship (EJF)
Freie Universität Berlin
2021-2022
Riina Malhotra

Berliini kaikilla mausteilla

Opiskelin lukuvuoden 2021-22 Berliinissä Freie Universitätin Europäische Journalisten Fellowship -ohjelmassa. Vuosi oli inspiroiva ja silmiä avaava kokemus paitsi itselleni myös koko perheelleni ja olenkin äärimmäisen kiitollinen Helsingin Sanomain Säätiölle, joka mahdollisti vuotemme Saksan pääkaupungissa.

Kerron tässä raportissa opinnoista, tutkimustyöstä ja arkisesta elämästä Berliinissä.

Korona-aika siirsi vuodella opintoja ja hyvä niin

Alunperin tarkoituksenamme oli lähteä Berliiniin jo vuotta aiemmin. Pandemia sekoitti suunnitelmat ja sain siirrettyä stipendiäni vuodella eteenpäin. Jälkikäteen katsottuna stipendivuoden siirto tuntui järkevältä. Saksassa ensimmäinen koronavuosi oli monin tavoin raskaampi kuin Suomessa. Liikkumiskiellot ja esimerkiksi koulunkäyntirajoitukset olisivat tehneet stipendivuodesta hankalan ja tylsän.

Kun syksyllä 2021 saavuimme Berliiniin, kaupunki eli vielä laajojen sulkujen jälkeisessä traumassa. Ravintolat ja kahvilat olivat avoinna lyhennetyin aukioloin. Vain koronapassilla pääsi sisätiloihin. Yrittäjät koettivat parhaansa mukaan navigoida alati muuttuvien koronasääntöjen viidakossa.

Koronapassi avasi liike-elämän ovet, mutta yliopistomaailmassa lähityöhön palautuminen ei ollut yhtä nopeaa.

Opinnoista

Stipendiohjelmamme runko muodostui keskiviikkoiltojen Jour Fixe -tapaamisista sekä läpi vuoden rakennettavasta lopputyöstä.

Konsepti itsessään on nerokas. Joka viikko kymmenhenkinen stipendiaattiryhmämme sai vieraakseen asiantuntijoita saksalaisen yhteiskunnan eri alueilta. Vieras alusti omasta temastaan ja lopuksi ryhmällä oli tilaisuus keskustella aiheesta.

Koronariskiin vedoten kaikki Jour Fixe -illat pidettiin etänä. Se murensi sessioiden perimmäisen idean. Alustuksista tuli kuivia yksinpuheluita. Vieraalla kielellä keskustelu on muutenkin kankeaa ja latteaa ruutu vei harmillisesti virkeän keskustelun viimeisetkin rippeet.

Mualla yliopistolla onneksi läsnäluentoja järjestettiin, FFP2-maskien voimin. Omassa stipendiaattiohjelmassamme koronatoimet olivat niin tiukat, että tapasimme professorimme henkilökohtaisesti ensimmäisen kerran vasta kesäkuussa vain paria viikkoa ennen valmistujaisiamme.

Kaikkineen stipendiohjelma, jossa itsessään olisi valtavasti potentiaalia, on jäänyt ajastaan jälkeen. Järjestävän tahon kunnianhimo tuntui olevan kateissa. Koolla oli kansainvälinen nälkäinen journalistiryhmä, joka oli tullut keskustelemaan ja oppimaan, mutta ohjelma ei varsinaisesti antanut tähän eväitä.

Samaan aikaan kun fellowship-ohjelmamme järjestäjät olivat linnoittautuneet kotikonttoreihinsa, mutta me stipendiaatit ryhmäydyimme keskenämme, tutustuimme yhdessä Berliiniin, järjestimme yhteisiä mediavierailuja, kävimme elokuvissa ja tapasimme muutenkin vapaa-ajalla. Lopulta meistä tuli lämmin ja tiivis ryhmä. Pidämme varmasti yhteyttä jatkossakin.

Berliinin stipendiaattivuotta rytmittävät viikoittaisten tapaamisten lisäksi lopputyö, jota alettiin työstää heti syyslukukauden alussa ja jonka tuloksia esiteltiin lopulta kesäkuussa juhlallisessa päätöstilaisuudessa.

Oma työni käsitteli saksalaisia **media-alan startupeja**. Työn pisin ja kenties vaativin vaihe oli tutkimuskysymyksen muodostaminen. Väljä ajatus median innovointikyvystä tarkentui uusien mediarytysten menestymisen avaimiin. Arkityöni Suomessa on ollut hektistä ja käytännönläheistä. Nyt olikin kiehtovaa saada perehtyä laajoihin tutkimusaineistoihin ja tieteelliseen kirjallisuuteen. Aivot piti laittaa uuteen asentoon.

Stipendiaattien omien projektien etenemistä seurattiin vuoden mittaan erityisissä "Colloquiumeissa", mutta muuten palaute työstä matkan varrella oli niukkaa. Tulevien stipendiaattien kannattaa varautua siihen, että lopputyön tekeminen on yksinäistä puurtamista.

Kun tutkimuksen fokus ja näkökulma tarkentuivat, alkoi käytännön työ. Huomasin nopeasti, kuinka työlästä ulkomaalaisena on löytää oikeat ihmiset ja luoda luottamuksellisia suhteita oleellisiin tahoihin. Yli 80 miljoonan asukkaan Saksa on tässäkin suhteessa aivan erilainen maa kuin viiden miljoonan Suomi. Muutaman avainkontaktin avulla hommat lähtivät onneksi rullaamaan. Työni "Journalistische Startups – Das Erfolgsrezept" valmistui kesäkuussa kuten pitikin.

Pääsin esitelmöimään aiheestani Potsdamissa sijaitsevan journalistisia start-upeja tukevan mediainnovaatiokeskukseen (Medieninnovationszentrum Babelsberg MIZ). Siellä havainnoistani oltiin innostuneita. He hahmottelivat niistä omaa huoneentaulua keskukseen valmennettaviksi tuleville uusille startup-yrittäjille. Tämä palaute lämmitti valtavasti!

Lopputyön lisäksi opiskelin vuoden aikana saksan kieltä ja Berliinin historiaa Freie Universitätin kursseilla. Yliopiston kielikeskuksen kielikurssit olivat työntäyteisiä. Neljän viikkotunnin kurssiin kuului pitkiä lukehtavia, esitelmiä, analyyssejä, ja useita kokeita.

Erityisen antoisaksi koin saksan kielen lausumiskurssin, jossa sinnikäs opettaja korjasi vokaalien asentoa, painotuksia, sanojen rytmitystä – kaikkea mikä helpotti ymmärtämistä ja ymmärretyksi tulemista. Lämmin suositus tälle kurssille. En ole ennen ymmärtänyt kuinka monella tavalla väärin voikaan lausua yksinkertaisen sanan der Hund!

Kaikkineen kielikurssit olivat itselleni todella tarpeellisia, sillä parikymmentä vuotta sitten opiskeluaikoina hankittu saksan taitoni oli todella pahasti ruosteessa. Kielitaitoa tarvittiin kuitenkin kaiken opiskelussa ja myös arjessa. Berliinin lähtijöiden on hyvä muistaa, että Freie Universitätin Fellowship-ohjelmassa ja myös muualla yliopistolla vahva saksan kielen taito on perusolettamus. Englannilla ei näissä ympyröissä pärjää.

Naapurusto ja lasten koulu muodostivat sosiaalisen elämän kehyksen

Mukanani Berliiniin muutti puolisoni ja kaksi lasta. Meillä kävi monella tapaa hyvä tuuri asumisen ja koulun suhteen.

Berliinin vuokra-asuntotilanne on vaikea. Asunonäyttöihin on pitkät jonot ja vuokrat nousevat silmissä. Aiemmin Berliinin stipendiaattina ollut Sakari Silvola suositteli meille kansainvälisille tutkijavaihtoon tuleville tarkoitettua IBZ-asuntosäätiön omistamaa taloa, josta voi hakea asuntoa myös stipendiaattistatuksella.

IBZ:n kortteli sijaitsee Länsi-Berliinissä viehättävällä alueella aivan Friedenaun ja Wilmersdorfin kaupunginosien rajalla. Saimme talosta asunnon, joka oli täysin sisustettu astioita myöten. Naapurit olivat kaikki enemmän tai vähemmän samassa tilanteessa Berliinissä tutkimusta tekemässä tai vierailevina luennoitsijoina yliopistolla. Talossa järjestettiin viikoittain konsertteja ja säännöllisesti myös asukasjuhla. Jumppasalissa oli joogaa, karatea, naapurin arkkitehti piti piirustuskerhoa ja pihamaan kasvivilaatioista piti huolta puutarhakerho. Vuokra oli todella kohtuullinen ja mikä parasta, siihen sisältyi mm. lämmitys, mikä ei Berliinissä todellakaan ole itsestäänselvyys.

Rakastuin omaan kaupunginosaamme eli "Kieziin". Se ei ole millään muotoa trendikästä Berliiniä eikä sitä juuri löydy turistioppaista, mutta juuri siihen perustuu kaupunginosan viehätys. Siellä on oma berliiniläinen tunnelmansa, jota eivät ole sekoittaneet lattekahvilat tai amerikkalaiset turistilaumat. Kahviloissa käy vain käteinen ja saksan kieli. On kiinnostavaa nähdä kuinka kauan Rheingauviertelin salaisuus säilyy. New York Times valitsi alueella sijaitsevan Rüdeshheimer Strassen yhdeksi Euroopan kauneimmista kadunpätkistä.

Naapurusto oli meille tärkeä sosiaalinen kiinnekohta, mutta niin oli myös lastemme koulu, Berlin International School. Se sijaitsi vain parin kilometrin päässä kodistamme, berliiniläisittäin siis aivan kivenheiton matkan päässä. Hyvää tuuria oli, että suositussa koulussa oli sattumoisin tilaa molemmille lapsillemme. Korona oli vähentänyt kansainvälistä liikkuvuutta ja moni perhe oli perunut tulonsa Berliiniin.

Koulun toiminta perustui vahvaan yhteisöllisyyteen. Ihailin sitä, kuinka hienosti se otti lähes kielitaidottomat lapsemme vastaan. Koulussa, jossa on totuttu todella laajaan diversiteettiin, osataan nämä hommat!

Myös vanhemmat kaapattiin heti mukaan toimintaan. Jos olisimme halunneet ja ehtineet, olisimme voineet käyttää kaiken aikamme koulun riennoissa. Vanhemmille oli tarjolla kielikerhoja (aloittelijoille ja edistyneille), koiranulkoilutusklubeja (pienille ja isoille koirille omansa), juoksukerhoja (nopoille ja hitaille juoksijoille omansa) ja runsaasti hyväntekeväisyystoimintaa. Vanhempaintoimikunta järjesti aktiivisesti piknikejä ja brunseja, synttäräkutsuja oli paljon. Lasten luokkakavereiden vanhempiin tutustuminen kävi luontevasti. Saimme monista pitkäaikaisia ystäviä.

Kaiken hehkutuksen rinnalla on todettava, että koulu on yksityinen ja lukukausimaksut olivat kovat. Meidän tilanteessa olen edelleen sitä mieltä, että satsaus kannatti. Saksankielinen koulu olisi ollut 11- ja 7-vuotiaille lapsillemme liian rankka paikka.

Metropolielämää

Minkälaista oli elää liki neljän miljoonan asukkaan suurkaupungissa? Meille vuosi oli suuri seikkailu. Kesti aikansa tottua kaupungin kokoon ja siihen että päivässä ei ehdi kovin moneen paikkaan. Koska tiesimme, että vietämme Berliinissä vain vuoden, ahnehdimme kaupunkia kaikilla aisteilla. Söimme paljon ulkona, kävimme viikoittain museoissa, vierailimme nähtävyyksissä, tutustuimme eri kaupunginosiin. Kuvaavaa on, että vuodessakaan Berliiniä ei pysty suorittamaan kokonaan. Listalle jäi vielä monta kiinnostavaa kohdetta!

Liikkumiseen käytimme Berliinin upeaa joukkoliikennettä, joka muuten on opiskelijakortin haltijoille ja koululaisille ilmainen. Välillä saatoimme napata kadun varrelta yhteiskäyttöisen sähköauton, jota saattoi vuokrata sovelluksen avulla 19 sentin minuuttihintaan. Kaupungissa on useita pyörien leasing-firmoja, joilta saa huollettuja pyöriä kuukausimaksulla. Erittäin kätevää.

Ehkä itselleni vaikuttavinta oli ylipäättään viettää vuosi täysin vieraassa ympäristössä, irti omalta mukavuusalueeltani. Aistit olivat auki eri tavalla kuin Suomessa. Hämmästyksen aiheita tuli vastaan kaikkialla, kävelyreissuilla, leikkipuistossa, lähijunassa, ruokakakaupassa. Näin paljon ihmisiä, näin monia tapoja elää.

Erityiseksi vuoden tekivät myös suuret uutistapahtumat. Pandemian hoito ja sen käänteet sekä helmikuussa alkanut Ukrainan sota leimasivat vuottamme ja keskusteluja uusien ihmisten kanssa. Kun Branderburgin portti valaistiin vain muutamaa päivää ennen sodan alkamista Ukrainan lipun väreillä, menimme iltakävelyllä sen alle. Kaksi viikkoa tämän jälkeen olimme samassa paikassa, nyt hyökkäyssodan vastaisessa mielenosoituksessa yhdessä puolen miljoonan berliiniläisen kanssa.

Berliinin vuosi jää koko perheemme muistiin erilaisena elämysten vuonna. Vietimme paljon aikaa yhdessä. Berliinillä tulee aina olemaan oma erityinen paikka sydämissämme. Kiitos tästä upeasta mahdollisuudesta HS Säätiölle.

Helsingissä 9.10.2022

Riina Malhotra